

Nogle synspunkter på dansk totalforsvars organisation.

(En redegørelse og en demonstration i SLS 27 mar 1962).

1. Hr. formand - mine herrer!

Det er egentlig ydmyghed mod selskabets formål - som jo efter lovenes para 1 er: ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne den danske marines officersstand - der har bragt mig herop i dag.

Jeg mener nemlig at vide, at det generelle syn i søofficerskorpset, og derved i søværnet som helhed, på totalforsvaret, og da navnlig på dettes civile sektorer, er, at det er måske meget godt altsammen, og til nød kan hæren have brug for det, men det angår ikke søværnet! Vi skal føre vores krig på havet, og det vi har brug for af assistance og forsyninger skal vi såmænd nok få fat i på en eller anden måde, om ikke andet har vi jo en pistol i nærheden den dag det gælder.

Hvis man derfor - som jeg - er af den opfattelse, at der er et stort og påtrængende behov for at knytte søværnet til totalforsvaret, ja, så er der straks skabt et incitament til at stå op og udveksle tanker og anskuelser -- og har man ydermere den fornemmelse, at det generelle syn måske har sit udspring i ukendskab til forholdene, kan det kun incitere til også at bidrage med oplysninger.

Alligevel havde jeg dog fortsat nogen betænkelighed ved at gå i kast med opgaven

- dels fordi man jo før har set folk få et "Parkinson"sk" glimt i øjet, når de red deres temporære kæpheste frem til en høj prioritet, hvilket jeg meget nødig vil ud-sætte mig for, og

- dels fordi man så ofte fra operativt hold - og her er vi jo alle operative (nogle måske mere end andre, men alligevel) har betegnet det administrative, økonomiske og civilforsvarsmæssige arbejde som noget dødsens ked-sommeligt - og en lille smule er der jo om det, set med "operative" øjne.

Imidlertid fik jeg ved at lytte til en kaminpassiar mellem Poul Reumert og Bjarnhof overvundet også disse betæneligheder. Poul Reumert sagde nemlig om dette at stå frem og sige noget: det kan aldrig gå helt galt, når bare det kommer fra hjertet og passerer hjernen på rette måde.

2. Da statsministeren i marts 1959 i folketinget fremsatte forslag til den nugældende lov om det civile beredskab, var det med bl.a. følgende bemærkninger:

- baggrunden for, at en bredere behandling af det civile beredskabs problemer blev taget op, må søges i dette århundredes og ikke mindst det seneste ti-års militær- tekniske udvikling. Det må erkendes, at det civile be- redskab vil få en stigende betydning for landets og for den enkelte borgers mulighed for at overleve en eventuel fremtidig krig, og ikke mindst fra militær side - såvel inden for NATO som inden for det danske forsvar - er dette synspunkt stærkt fremhævet. En krig kan komme til at berøre alle dele af samfundet i et hidtil uset omfang, og de civile myndigheders og civilbefolkningens evne til at modstå krigens vilkår, herunder mulighederne for at opretholde den livsnødvendige del af produktions-, for- synings- og transportapparatet, vil have indflydelse på de politiske beslutninger og, såfremt krigen rammer Dan- mark, tillige på de militære styrkers mulighed for at yde et effektivt forsvar.-

Og videre sagde ministeren:

- Det vil være nødvendigt, at der inden for totalforsvarets civile sektorer - analogt med forholdene for det militære forsvar - træffes ikke uvæsentlige forholdsregler og navnlig udføres et planlægningsarbejde o.s.v.

og her anvendtes for første gang "officielt" udtrykket totalforsvar, som jo nu efterhånden er gået ind i almindeligt sprogbrug. Loven blev stadfæstet den 23. december 1959 og nævnes i formålsparagraffen "landets samlede forsvar".

3. Totalforsvaret kan efter min opfattelse inddeles i følgende fire områder:

Militært forsvar,
Økonomisk forsvar,
Psykologisk forsvar og
Civilforsvar,

idet man dog ikke må tage den her nævnte rækkefølge for en prioritetsorden.

4. Det militære forsvars opgaver og organisation skal jeg ikke dvæle længe ved, da jeg forudsætter det bekendt - i hvert fald i store træk. Jeg skal derfor indskrænke mig til at påpege, at vort medlemskab af NATO jo selvsagt må influere på de nationale og allierede militære myndigheders snævre samarbejde med de nationale civile myndigheder, idet vi jo i krigstid vil se NATO-chefer udøve myndighed på dansk territorium ved siden af danske chefer.

Bestemmelserne for ansvarsfordelingen mellem de allierede og nationale myndigheder er, som De måske vil vide, fastsat i NATO-dokumentet MC 36/2 og videreført i SACEUR's Administrative Directive 80/3.

Størstedelen af de væbnede danske styrker vil komme under

NATO-kommando fra det tidspunkt, hvor regeringen bestemmer, at disse styrker skal underlægges CINCNORTH. Resterende danske styrker forbliver under dansk kommando, ligesom forsyningsmæssige og administrative anliggender forbliver et nationalt ansvar; dette sidste ud fra den betragtning, at det stort set er den danske stat, der skal betale, hvad det koster at føre krig her i landet, og at danske statsborgere i de væbnede styrker, naturligvis uanset den allierede operative ledelse, vedbliver at være underkastet danske love og andre administrative danske bestemmelser.

For fuldstændigheds skyld vil jeg lige nævne, at mens jo som bekendt alle søværnets og flyvevåbnets egentlige kampstyrker er øremærkede til CINCNORTH gælder det for hæren, at øremærkningen omfatter den egentlige felthær d.v.s. de jyske og sjællandske panserinfanteribrigader og HONEST JOHN raketafdelingerne m.v., mens man under national kommando beholder 15 lokalforsvarsbatailloner og 15 lokalforsvarsbatterier (let artilleri) fordelt på 8 militære regioner. Under national kommando kommer jo endelig, ikke at forglemme, hjemmeværnet.

Det militære behov for 2 sæt kommandokanaler, nemlig en allieret operativ og en national forsyningsmæssig, som ved den seneste forsvarsordning er imødekommet i den nye organisation, medfører som en naturlig konsekvens, at al henvendelse fra allierede militære chefer til civile nationale myndigheder formidles igennem nationale militære chefer, og opbygningen af totalforsvarets organisation på de forskellige trin tager da også højde for dette.

5. Det økonomiske forsvar er som anført i sin udformning helt igennem et nationalt anliggende, men det vil dog være rigtigt indledningsvis at nævne, at man også fra dansk side samarbejder snævert med NATO's civile komiteer, samlede under Senior Civil

Emergency Planning Committee, og at repræsentanter for Norge, Danmark, Vesttyskland og AFNORTH mødes i CCTP: Coordinating Committee for Transport Planning for Nordregionens område, som arbejder i tilknytning til PBOS: Planning Board for Ocean Shipping, og PBEIST: Planning Board for European Inland Surface Transport. CCTP er den eneste NATO-komite, der kun dækker NEC-området.

Jeg har nævnt loven om det civile beredskab, som ifølge § 1 har til formål at fremme landets samlede forsvar, herunder at sikre opretholdelse i krigstid af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionsevne og transport- og kommunikationsapparatet samt sikring og fordeling af forsyninger af enhver art.

Denne formålsparagraf er i overensstemmelse med NATO's "Basic Assumptions for Civil Emergency Planning", som i en officielt ikke prioriteret rækkefølge har følgende main objectives:

- sikring af befolkningens overlevelse
- sikring af opretholdelse af forvaltningen, og
- sikring af støtte til det militære forsvar.

Jeg skal senere vende tilbage til prioriteringen af disse main objectives.

Efter loven påhviler det de enkelte ministre, hver inden for sit administrationsområde, at gennemføre det planlægningsarbejde og træffe de foranstaltninger, som til enhver tid måtte være påkrævet med henblik på tilrettelæggelsen af landets civile beredskab.

Til varetagelse af den fornødne koordinering er der efter loven oprettet et Sekretariat for Civilt Beredskab, der står direkte under statsministeren.

Det er en generel opfattelse, at det er af stor betydning, at det planlægningsarbejde, der naturligt henhører under de enkelte ministres ressortområder, ikke henskydes til særlige organer, men udføres af fagministerierne, således at disse dels kan overlade detajlarbejdet til personel, som forventelig har en særlig indsigt i de pågældende områder, og dels, og måske navnlig, også under det normale løbende administrative arbejde kan tage hensyn til krisetidsplanlægningen. Sekretariatet udfører kun et mere detailleret planlægningsarbejde på områder, der enten ikke i forvejen henhører under noget enkelt ministerium, eller som er af en så generel karakter i forhold til den samlede statsadministration, at det måtte forekomme naturligt, at det koordinerende organ inden for beredskabsplanlægningen tillige varetog detailplanlægningen. En stor del af disse opgaver har været af administrativ art, og man har i den forbindelse også anvendt udtrykket "det administrative beredskab" som et led i totalforsvaret.

En anden af sekretariatets opgaver har været i forbindelse med det militære forsvar, civilforsvaret og politiet at planlægge og udføre en række øvelser inden for totalforsvaret med henblik på dels at indoktrinere personel på alle trin af de forskellige såvel centrale som lokale forvaltningsgrene, dels at indvinde erfaringer for den videre beredskabsplanlægning.

Det vil stort set være rigtigt at sige, at det militære forsvar har indtaget en passende ledende stilling i disse øvelser for det civile beredskab.

Til støtte for sekretariatet og de i beredskabsplanlægningen særligt engagerede ministerier - eller sagt på en lidt mere direkte måde: for at give mere slagkraft til sekretariatets koordinerende virksomhed - er der den 22. juni 1961 nedsat et "Koordineringsudvalg for det civile beredskab". Medlemmer

er departementscheferne i indenrigsministeriet, handelsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, arbejdsministeriet og justitsministeriet, samt civilforsvarsdirektøren og sekretariatschefen i sekretariatet for civilt beredskab.

Udover en almindelig rådgivning er det særligt pålagt udvalget at behandle vigtigere spørgsmål vedrørende koordination af arbejdet med det civile beredskab inden for det totale beredskab, samt at behandle sådanne principielle problemer, der rejser sig i forbindelse med Danmarks deltagelse i arbejdet inden for NATO's civile beredskabskomiteer.

De vil have bemærket, at det militære forsvar ikke er repræsenteret i Koordineringsudvalget - jeg skal vende tilbage hertil senere.

Nu omhandler dette indlæg jo primært totalforsvarets organisation, men det bør for fuldstændigheds skyld nævnes, at loven om det civile beredskab udover det allerede nævnte indeholder bestemmelser for

- rekvisition af fast ejendom
- sikring, flytning eller spredning af varebeholdninger og produktions- og transportmidler
- fastsættelse af minimumsbeholdninger af varer og produktionsmidler, samt
- borgernes oplysningspligt om lagerbeholdninger og produktionskapacitet.

Endelig indeholder loven ikke alene hjemmel, men også en pligt for vedkommende minister til allerede i fredstid at træffe bestemmelse om, i hvilket omfang hans beføjelser under krig eller truende udsigt til krig skal kunne udøves af dertil udpegede forvaltningsorganer. Regeringen vil herafter i en given situation alene skulle fastsætte tidspunktet for delegeringens ikrafttræden, og dette endda kun, hvis denne ikke i forvejen er knyttet til andre beredskabsforanstaltninger eller til en afbrydelse af forbindelsen til regeringen eller den centrale forvaltning.

Denne sidste bestemmelse er i nøje tråd med den militære tankegang, som jo tilstræber at lægge den egentlig udførende virksomhed med dertil hørende frihed i initiativ og handlekraft - "tactical control" om man vil - ned til manden på stedet, mens de centrale myndigheder bør indskrænke sig til en koordinerende og prioriterende virksomhed gennem direktiver og afgørelser af særlig betydning. Jeg skal vende tilbage hertil efter en kort omtale af de øvrige led i totalforsvaret.

Det må i tilknytning til hvad jeg har sagt om de statslige myndigheders foranstaltninger inden for det administrative og økonomiske beredskab nævnes, at planlægningsarbejdet for visse grene af det forsyningsmæssige og øvrige økonomiske beredskab ofte vil kræve en medvirken af private, herunder erhvervsorganisationer og større virksomheder. Det vil i sådanne tilfælde være påkrævet at nedsætte særlige planlægende udvalg med repræsentanter uden for den egentlige statsadministration, og sådanne er da også i flere tilfælde etableret - jeg kan eksempelvis nævne de allerede i 1952 nedsatte skibsfartsnævn og fiskerinævn, samt det særlige olieråd. Også for en række andre områder er der, eller vil der blive nedsat udvalg, med en temporær eller permanent karakter, alt efter områdets art.

6. Omtalen af udvalgsarbejdet fører os til det næste område inden for totalforsvaret: det psykologiske forsvar. Regeringen nedsatte i marts 1960 et udvalg med den opgave at varetage planlægningen af pressens og informationstjenestens beredskab og "koordinere den oplysningsvirksomhed, som allerede i fredstid vil være af betydning for at øge befolkningens kendskab til de forhold, som den kan blive udsat for i en krigssituation,

og de muligheder man har for at undgå faren". Udvalget tæller repræsentanter for bladudgiverne, dagbladene, journalisterne, Danmarks Radio, Ritzaus Bureau og Pressens Radioavis samt for forskellige statsmyndigheder, og planlægningen udføres i nært samarbejde med bl.a. pressens organisationer.

Man har i første række beskæftiget sig med dels den organisatoriske og tekniske tilrettelæggelse af Ritzaus, radioavisens, radioens og dagbladenes virksomhed i en krigssituation, dels med forberedelse af "folkepjecen". Pjecen blev fordelt til samtlige husstande i januar 1962, og rejste en sand storm af forargelse ved sin omtale af "minutkød". Herved har man dog i hvert fald opnået, at pjecen kom i folkemunde, og formentlig blev studeret i større omfang, end hvis der ikke havde været en anstødssten deri.

I spørgsmålet vedrørende opretholdelse af såvel informations- som nyhedstjenesten arbejder udvalget på linie med den planlægning, der er i gang for at sikre statsmyndighedernes funktion, eller med andre ord efter et decentraliseringsprincip. Samtidig forbereder man oprettelse af en statslig informations-tjeneste, som skal være myndighedernes forbindelse til pressen i en given situation.

Som et led i det psykologiske forsvar indgår efter vor opfattelse også hvad man kunne kalde det politiske forsvar, idet krigen som helhed i sig selv er en politisk handling. Det er jo åbenbart, at den politiske ledelse af krigen spiller en meget større rolle i dag end tidligere, hvilket medfører, at statsministeren mere end nogensinde må beskæftige sig med forsvarsproblemer på højeste plan, ikke alene i krig, men også i fred.

Endelig er det jo rigtigt at sige, at det psykologiske forsvar jo ikke bare er et problem for de civile styrelser og menigmand i dette land. De ydre rammer om det militære forsvar og personellet's tro på værnene's effektivitet og på uddannelse, materiel og beredskab er en afgørende faktor, som ikke må forsømmes - heller ikke af bevilligende myndigheder.

7. Civilforsvaret baserer sig på lov af 1. april 1949 om civilforsvaret, samt lov af 27. maj 1950 om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger. Opgaven er efter loven at træffe foranstaltninger til at forebygge og afbøde følger af krigshandlinger i det omfang, disse foranstaltninger ikke henhører under de militære værn.

Opgaven, der er meget bredt formuleret, er specificeret i følgende grundlæggende foranstaltninger:

- varsling af civilbefolkningen mod luftangreb og om radioaktivt nedfald,
- evakuering af civilbefolkningen,
- opførelse af offentlige og private beskyttelsesrum,
- mørklægning, og
- en hjælpetjeneste, der har til opgave at redde menneskeliv og afhjælpe de skete skader.

Den i loven fastsatte opgave løses af indenrigsministeriet, der udøver sine beføjelser gennem Civilforsvarsstyrelsen, idet dog den del af civilforsvaret, som vedrører ledelsen af den lægelige indsats, er henlagt under Sundhedsstyrelsen. Begge disse styrelser er statsorganer.

Civilforsvarsstyrelsens opgave er at organisere og opretholde de statslige civilforsvarsforanstaltninger, og her først og fremmest Civilforsvarskorpset, inden for de fastsatte rammer og bevillinger. Civilforsvarsloven kan - i lighed med forsvarsloven - betragtes som en rammelov. Det er endvidere

styrelsens opgave at søge det kommunale og private civilforsvar, også benævnt egenbeskyttelsen, opbygget på den mest tidssvarende og hensigtsmæssige måde.

Sundhedsstyrelsen tilrettelægger alle lægelige opgaver inden for civilforsvaret, og udgiver retningslinier for den lægelige omsorg i krig og for sygehusenes behandlingsmæssige beredskab - sygehusberedskabet. Omsorgen for syge og sårede i krig ledes af et sygehusberedskabsråd. Decentraliseringen af opgaverne skal jeg vende tilbage til.

Beskyttelses- og hjælpetjenesten er 3-delt: Egenbeskyttelsen, den kommunale hjælpetjeneste og den statslige hjælp.

Egenbeskyttelsen er organiseret i bedriftværn (for fabriksvirksomheder), karréværn og villaværn (for beboelsesejendomme) og sogneværn (for landdistrikterne), og virker til begrænsning af lokale småskader.

Den kommunale hjælpetjeneste, omfattende kommunernes brand-, rednings-, sociale og tekniske tjeneste supplerer egenbeskyttelsen.

Civilforsvarskorpset, der i denne sammenhæng virker som en "fjernhjælp" i tilfælde af storkatastrofer, er formeret i 3 brigader, hvoraf for tiden 2 har mandskab til uddannelse. Hver brigade er opdelt i 3 kolonner, som hver igen er opdelt i 2 sektioner. Kolonner og sektioner er garnisoneret spredt over landet. Mobiliseringsstyrken er på ca. 8.800 mand; og korpset har ca. 1000 specialkøretøjer, som ved udskrivning vil blive suppleret med et tilsvarende antal private køretøjer.

Civilforsvarets lokale opgaver vil for en dels vedkommende - de statslige - påhvile vedkommende politimester, de øvrige en kommunal repræsentant - begge d'herrer vil være medlemmer af civilforsvarskommissionen på stedet.

Der er ultimo 1961 i folketinget fremsat forslag til en

ny civilforsvarslov, primært baseret på ønsket om forskellige ændringer i trit med udvikling af krigsmidler, der har fundet sted. Jeg skal her indskrænke mig til at nævne, at den bl.a. omfatter en regionsinddeling, der svarer til den militære.

8. Jeg vil så herefter sige lidt om samspillet mellem disse områder inden for totalforsvaret, som De nu har hørt om, og om den organisation, som erfaringerne fra såvel landsomfattende som regionale øvelser har ledt os hen imod. Jeg skal her først erindre om det tidligere omtalte decentraliseringsprincip, og dernæst om vort lands særegne geografi, som jo indebærer en risiko for, at hovedlandsdelene kan blive afskåret fra hinanden gennem Storebælt, og derfor må kunne disponere selvstændigt.

I overensstemmelse med de nævnte forudsætninger ledes totalforsvaret fra 3 trin:

- et centralt eller lands-trin,
- et landsdelsvist (Jylland-Fyn/Øerne, idet dog Bornholm indtager noget af en særstilling), og
- et regionalt, idet landet er inddelt i 8 regioner (3 i Jylland, 1 på Fyn, 2 på Sjælland, 1 på "Sydhavsøerne" og 1 på Bornholm).

På alle disse trin samarbejdes totalforsvaret af en civiladministrator (det være taget i vid forstand), en civilforsvarsembudsmand, en rigspolitiembedsmand og en national militær chef, som i øvrigt udøver ledelse inden for hver sit område.

På det centrale plan har vi regeringen. Om den sidder på Sjælland eller i Jylland kan ikke siges med sikkerhed på forhånd, hvorfor man påregner at have enkelte regeringsmedlemmer til at "tegne firmaet" i den anden landsdel. Der regnes foreløbig med en udflytning til et regeringshovedkvarter på Sjælland, hvor regeringen (med undtagelse af enkelte medlemmer, der på-

regnes udflyttet til Jylland), samt en stærkt begrænset repræsentation for folketinget og dele af centraladministrationen skal have til huse.

Alle de myndigheder, der ikke kan være ved selve regeringshovedkvarteret, anbringes som satellitter inden for en rimelig afstand fra dette. Således vil civilforsvarets landskommando, sygehusberedskabsrådet, rigspolitichefen og det nationale militære forsvars hovedkvarter være anbragt i nogen afstand fra regeringshovedkvarteret.

Der kan være grund til her lige at uddybe, hvorledes det nationale og det allierede militære billede knyttes sammen. Forsvarschefen er jo efter loven forsvarsministerens øverste militære rådgiver, og er bindeleddet mellem regeringen på den ene side og COMBALTAP (og CINCNORTH) på den anden. Denne sammenknytning klares ved udsendelse af forbindelsesofficersgrupper. Der sendes en gruppe til det allierede JCOC i Jylland - i fremtiden til COMBALTAP - hvorfra forsvarschefen til stadighed holdes underrettet om den taktiske situation på vor del af krigsskuepladsen, og der sendes en gruppe til CINCNORTH i Oslo, hvorfra forsvarschefen får det mere langtidsbetonede billede af situationen, samt forholdene på andre krigsskuepladser inden for hele NATO's område. Hertil kommer så, at forsvarschefen i sin umiddelbare nærhed har dels de tre nationale værnschefer, så den samlede nationale forsvarsstyrelse kan drøfte vigtigere problemer, før forsvarschefen forelægger dem for ministeren, - og dels har den såkaldte SMLO, Senior Military Logistic Officer, som har den øverste ledelse af fremskaffelse af alle forsyninger til forsvaret, og fordeling af disse.

Den centrale ledelse vil samtidig fungere som landsdelsledelse på Sjælland, mens man i Jylland opbygger en sådan med

en landsdelsadministrator, chefen for civilforsvarets landsdelskommando, landsdelspolitilederen og chefen for Vestre landsdelskommando. Man har i tilknytning hertil planlagt en mindre kortslutning til det allierede operative, idet man vil underbringe skibsfartsnævnets lokalafdeling i Jylland i samme bunkeranlæg som Flag Officer Denmark (Søværnets operative kommando), og således knytte skibsfartsnævnets ansvar for anvendelsen af tonnagen sammen med Flag Officer Denmarks Naval Control of Shipping organisation.

Endelig vil der på det regionale plan blive etableret en regionsledelse, bestående af regionsamtmanden, civilforsvarets regionschef, politiets regionsleder og den militære regionschef.

Regionsamtmanden påregnes til sin rådighed at have et sekretariat, og i hans "stab" vil indgå en transportafdeling med kontaktmænd til skibsfart og jernbaner, en entreprenør-afdeling, en forsyningsafdeling og repræsentation fra arbejdskraftmyndigheder, sygehusberedskabet og presseberedskabet.

Den militære regionschef vil uden undtagelse - efter størstbrugerprincippet - være hærens stedlige regionschef, som jo i øvrigt med de til rådighed værende lokalforsvarsstyrker (infanteribataljoner og lette artilleriafdelinger) samt hjemmevernet er ansvarlig for det nationale militære forsvar af regionens område. De krav og ønsker om støtte fra den civile sektor m.v., som de berørte sømilitære og flyvevåben-myndigheder måtte have, vil således blive koordineret og formidlet igennem hærens regionschef.

Jeg skal sluttelig nævne, at man igennem de sidste måneder har arbejdet intenst med at udfærdige bestemmelser for den indbyrdes kompetence mellem regionsledelsens enkelte medlemmer. Dette arbejde er nu afsluttet med et for forsvaret

efter omstændighederne tilfredsstillende resultat, og hovedretningslinierne i det vil være følgende:

- der skal i videst muligt omfang plejes samråd om væsentlige spørgsmål (Committee princippet),
- regionsledelsen fastlægger de generelle retningslinier for de beredskabsmæssige dispositioner og træffer de i denne forbindelse nødvendige beslutninger,
- kan enighed i regionsledelsen ikke opnås, og er forelæggelse for højere myndighed ikke mulig, kan regionsamtmanden i en nødsituation træffe fornøden bestemmelse; samt - hvad jeg er tilbøjelig til at kalde "forsvarets paragraf",
- regionsamtmanden kan dog ikke give ordre til ikke at mobilisere eller om ikke at gøre modstand, eller afbryde mobilisering eller kamp, ligesom der heller ikke sker nogen ændring i den militære regionschefs særlige beføjelser inden for områder, hvor foranstaltninger er øjeblikkeligt påkrævede af hensyn til igangværende eller umiddelbart forestående kamphandlinger.

Det er min opfattelse, at vi med denne flexible formulering har dækning for såvel nationale ønsker som for MC 36/2's bestemmelser for ansvarsfordeling. Dette udkast til kompetenceskrivelse er godkendt i koordinationsudvalget for Civilt Beredskab og afventer nu forelæggelse på ministermøde, hvorefter det er hensigten at lade det udsende af samtlige implicerede styrelser, herunder også FMN.

9. De vil forhåbentlig af hvad jeg har sagt indtil nu have fået det indtryk, at såvel det civile beredskab som civilforsvaret er langt fremme i organisation og planlægning, og at der udføres et kontant arbejde inden for de omtalte organisatoriske rammer, og det samme er gældende for politiet, hvis organisation det i øvrigt vil føre for vidt at komme ind på her.

På tilsvarende vis vil det være rigtigt at sige, at det militære forsvar er vel avanceret i sin planlægning, og at den nye kommandoorganisation er tilpasset de krav, som vort medlemskab af NATO påbyder.

De enkelte elementer i totalforsvaret er altså stort set i orden - hvorledes forholder det sig nu med koordineringen af disse - med selve totalforsvarets organisation ?

Jeg har fortalt om udkast til kompetenceskrivelse, jeg har omtalt forskellige planlægningskomiteer, hvori også det militære forsvar er repræsenteret, og jeg har lige nævnt den fælles øvelsesvirksomhed, men herudover findes der i dag simpelthen ikke, hvad jeg vil forstå ved en egentlig totalforsvarets organisation.

Der er intet direkte om totalforsvarets organisation i hverken forsvarsloven, loven om civilforsvaret eller loven om det civile beredskab.

Der er skitseret konturerne af en krigstidsorganisation, men det kan kun lige anes, og synes ikke at svare til de krav som man med rimelighed må kunne stille - og der er ingen egentlig fredstidsorganisation og følgelig ingen koordinering i hverken opgavernes formulering eller prioritering.

Der findes end ikke i det militære forsvar noget organ, som koordinerer samarbejdet med de øvrige totalforsvars-komponenter - i hvert fald ikke officielt.

Her kunne jeg jo så stoppe - De har i det omfang det var muligt fået en oversigt, der dækker dansk totalforsvar i dag. Heldigvis valgte jeg imidlertid at kalde mit foredrag "Nogle synspunkter på dansk totalforsvars organisation", og jeg skal derfor til slut fremsætte til eftertanke nogle ideer om en sådan organisation.

10. Må jeg tage mit udgangspunkt i de tidligere nævnte formål for den civile beredskabsplanlægning:

- sikring af befolkningens overlevelse,
- sikring af forvaltningens opretholdelse, og
- sikring af støtte til det militære forsvar.

I det norske "direktorat for økonomisk forsvar" lægger man prioritet på støtten til det militære forsvar; i Danmark har man valgt at følge Piet Hein, der - omend nok i en lidt anden sammenhæng sagde:

Jeg hørte en stærk mand forleden dag.
 Hvor er jeg dog enig med manden!
 Samfundets og individets sag
 bør gå forud for hinanden.

Med det militære forsvar i den grad "ladt i stikken" vil De forstå, at der er al god grund til at arbejde for en opgaveprioritering, som formentlig kun kan opnås gennem en fælles formulering. Jeg har ingen patentløsning, men vil gerne støtte mig til hvad man påtænker eller har iværksat i vore brødrelande.

I Sverige har "Forsvarskommissionen af 1960", der selv sagt er politisk sammensat, men med bl.a. generalløjtnant Kolmodin tilforordnet som særlig sagkyndig, fremsat betænkning om såvel forswarets som totalforsvarets højeste og centrale ledelse.

Om "Enhetlig ledning av krigsmakten" siger kommissionen bl.a.:

- Totalforsvarets opgave må præciseres. Det må ske på baggrund af et samlet syn på risikoen for krig og på de krav, som en moderne krig kan komme til at stille til totalforsvarets enkelte grene såvel enkeltvis som samlet.

- Moderne krigs totale karakter medfører, at samfundets forskellige sektorer i krigstid mere eller mindre må indordnes i en totalforsvarsorganisation. Det militære forsvar må indtage en fremtrædende og til tider ledende plads inden for en sådan organisation. De civile samfundssektorer eller det civile forsvar må nært tilsluttes det militære forsvar, og må på forskellig vis vedligeholde og støtte det.
- Nærværende betænkning har tidligere understreget nødvendigheden af, at krigsplanlægningen inden for totalforsvaret udføres på baggrund af et for totalforsvaret ^{fælles} grundsyn på vore forsvarsproblemer, og med en fælles, eentydig målsætning for totalforsvaret for øje. Der foreligger ikke for indenværende et sådant samlet grundsyn, og der savnes ligeledes en klart formuleret målsætning.

I naturlig fortsættelse heraf har kommissionen i betænkningen om det svenske totalforsvars højeste og centrale ledelse fremsat bl.a. følgende forslag:

- (i) Totalforsvaret skal i fredstid koordineres af Forsvarsministeren assisteret af en konsultativ minister for det administrative beredskab. Der skal til brug for begge ministre oprettes et koordineringskontor i Forsvarsministeriet; dette kontor skal i krigstid overflyttes til Statsministeriet.

Dette forslag bygger på bl.a. følgende erkendelser:

- at Statsministeren under krig må være leder af totalforsvaret, og derfor have et koordineringskontor til sin rådighed,

- at et regulært "Totalforsvarsministerium" ikke bør oprettes, da den overvejende del af planlægningsopgaverne ikke hensigtsmæssigt kan skilles ud fra de ministerier, som nu har dem,
- at koordineringen er så væsentlig, at den ikke kan ledes på embedsmandsplan, men bør betros en minister, og
- at det militære forsvars i mange henseender ledende stilling og de civile forsvarsfunktioners på en måde understøttende karakter gør det påkrævet ikke kun at koordinere det civile beredskab, men at koordinere hele totalforsvaret.

(ii) Der skal oprettes et Forsvarsråd, bestående af visse ministre og de højeste civile og militære embedsmænd, der har tilknytning til totalforsvarsopgaver.

Til dette forslag skal jeg tilføje:

- Forsvarsrådet er tænkt som et permanent organ til gensidig orientering mellem regeringen og cheferne for visse af totalforsvarets centrale myndigheder, og kan vel betegnes som grundstammen i et senere "krigskabinet".
- Der skal under rådet etableres et "Chefsnævn", som for danske forhold nærmest ville svare til en sammensmeltning af Forsvarsstyrelsen og koordineringsudvalget for Civilt Beredskab, og som man vel passende kunne kalde "Totalforsvarsstyrelsen."

De her nævnte citater og forslag er betegnende for et nutidigt realistisk syn på totalforsvaret, og kunne for mig at se sikkert lige så godt have været anvendt om danske forhold!

I Norge er man ikke nået så langt som i Sverige, men det vil dog være af interesse at fremhæve følgende bestemmelser fra kgl. resolution af 18 aug 1961:

- CHFST skal lede og overvåge den beredskabsmæssige planlægningsvirksomhed i hele forsvaret, og skal følge den tilsvarende planlægningsvirksomhed i civile organer. Han skal søge at udvirke, at planerne er samordnet, og at de enkeltvis og samlet på bedste måde bidrager til landets totale forsvar. Hvis han finder, at dette ikke sker tilstrækkelig hurtigt, skal han gøre forsvarsministeren bekendt med forholdet og fremme forslag til nødvendige foranstaltninger.
- Værnscheferne har pligt til at tage nødvendigt initiativ i spørgsmål, som gælder de enkelte værns samvirke med civile myndigheder.
- Mindst een gang hvert år skal Forsvarsstyrelsen holde fællesmøde med koordineringsrådet for civilt beredskab for at drøfte den nødvendige samordning med den civile beredskabsplanlægning.

Nu kan man jo næppe forvente, at det skulle være muligt at lave om på beredskabslovgivningen herhjemme i den allernærmeste fremtid, men at behovet for ændringer vil vokse efterhånden som de enkelte komponenter udvikler deres egen planlægning og til en vis grad "farer ud efter egne tangenter" betragter jeg som en kendsgerning.

Jeg vil tro, at man foreløbig gennem administrative foranstaltninger må sikre, at der trækkes på samme hammel, og det vil måske være muligt at indpasse sådanne i de overvejelser, som forvaltningsnævnet for tiden gør sig vedrørende Forsvarsministeriets organisation, hvilket jo igen vil reflekteres i Forsvarsstaben og værnskommandoerne.

Jeg ser intet til hinder for, at man administrativt bestemte, at Forsvarsstyrelsen og koordinationsudvalget mødtes regelmæssigt,

resp. at forsvaret ved Forsvarsministeriet og Forsvarsstaben blev repræsenteret i koordinationsudvalget, samt at man i Forsvarsstaben hurtigst muligt oprettede, hvad NATO kalder en G.5 afdeling eller blot sektion for "Civil Affairs", som for forsvaret i det daglige arbejde kunne koordinere dets samarbejde med de øvrige totalforsvarskomponenter, dels det tre-værns samarbejde inden for totalforsvarsspørgsmål. Denne G.5 sektion ville med andre ord modsvare Statsministeriets Sekretariat for Civilt Beredskab.

En væsentlig opgave for G.5 ville være snarest muligt at sikre udarbejdet alle de særlige beføjelser, som må tillægges de militære myndigheder på de forskellige niveauer inden for totalforsvarets organisation, såfremt en krig skulle ramme os. Her er det søværnets opgave at sørge for, at vore interesser tilgodeses, ikke bare i shipping spørgsmål, men i hvert eneste samarbejdsproblem, der berører søværnet, således at alle vore krav og ønsker om forsyninger, assistance eller hvad det måtte være får den fornødne prioritet og loyale behandling ved øvrige militære som civile instanser - ligesom det jo også er en opgave at sørge for, at vore bidrag til totalforsvaret - jeg tænker især på det operative billede - formidles til størst mulig gavn for helheden.

Den efterfølgende lille demonstration skulle gerne illustrere, hvad jeg mener med at sige, at søværnet må finde sin plads i totalforsvaret.

Må jeg fremfor alt sige, at såvel forsvaret som søværnet må tilstræbe at træde fuldt ind i billedet - og ikke fortsat stå over for totalforsvaret, som om man havde trådt på en snegl - ja, for De kender vel Piet Heins lille digt:

Kender De fornemmelsen
at træde på en snegl ?
Man kan ikke gøre for det,
det er ikke nogens fejl.
Men for endeligt at fastslå,
at man ikke selv har fejlen,
så er man nu alligevel
en smule stødt på sneglen.

J. T. Børk.